

**Відповіді до завдань III етапу
Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства
2022-2023 навчального року**

9 клас

Завдання I

Укажіть, у яких ситуаціях із нижченаведених мали місце обставини, які виключають юридичну відповідальність, і які саме. Свою відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 1. Петро, який уже багато років перебував у вкрай неприязних стосунках із Павлом, у черговий раз, побачивши останнього на вулиці, нацькував на нього свою кавказьку вівчарку. З переляку Петро вхопив шмат арматури, який лежав на землі (він проходив біля новобудови) і переломив собаці хребет. Через кілька годин собака здохла.

Ситуація 2. Стропальщик Данило причепив до тросу, який був приєднаний до крану, вантаж, який у 1,5 рази перевищував гранично допустиму норму. Це він зробив з метою прискорення виконання будівельних робіт. Трос не витримав вантажу й обірвався. При цьому було тяжко травмовано іншого працівника.

Ситуація 3. Податковий інспектор Микола під час планової перевірки фірми «Імпульс» виявив несплату податків на суму понад 80 тис. грн. і склав про це відповідного акту. Але після того як йому пригрозили, що у випадку, якщо він передасть цей акт у правоохоронні органи, то його дружині будуть надані речові докази його подружньої невірності. Після цього Микола акт знищив.

Ситуація 4. Слідчий прокуратури Андрій наказав прибиральниці Марині викинути на смітник теку з паперами, у якій містилися речові докази по одному із злочинів.

Відповідь:

Ситуація 1. Павло діяв у стані необхідної оборони, оскільки на відміну від першої ситуації собака діяла не самостійно, а виступала як знаряддя злочину. Тобто мало місце протиправне посягання з боку Петра. Ураховуючи породу собаки, ту загрозу, яку вона несла, можна зробити висновок, що Павло меж необхідної оборони не перевищив. Отже, юридична відповідальність виключається.

Ситуація 2. У цій ситуації відсутні обставини для звільнення Данила від юридичної відповідальності, оскільки ризик не був виправданий і не був спрямований на досягнення суспільно-корисної мети.

Ситуація 3. До Миколи було застосовано психічний примус. Але з умов ситуації можна зробити висновок, що він підлягає юридичній відповідальності, бо заподіявши шкоду правоохоронюваним інтересам він перевищив межі крайньої необхідності, тобто заподіяна шкода була більшою ніж відвернута.

Ситуація 4. Марина не підлягає юридичній відповідальності, бо вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати злочинного характеру наказу, але юридичній відповідальності підлягає Андрій.

2. Визначте у кожній ситуації об'єкт, об'єктивну сторону та суб'єктивну сторону правопорушення.

1. Група підлітків будучи на відпочинку в лісі, розпалювали багаття, щоб спекти картоплю. При цьому дув сильний вітер, який підхопив вогонь. До того, як пожежа була погашена, встигло обгоріти одне дерево.

Відповідь: одне дерево – шкоди недостатньо для порушення кримінального провадження, за таке правопорушення передбачено притягнення до адміністративної відповідальності.

Об'єкт – суспільні відносини у сфері пожежної безпеки; об'єктивна сторона – порушення встановлених правил та вимог пожежної безпеки шляхом вчинення відповідних дій; суб'єктивна сторона – правопорушення характеризується необережною формою вини.

2. 17-річний Микола вночі проникнув у приміщення кіоску та виніс звідти товару на суму 2 тисячі гривень.

Відповідь: об'єкт – суспільні відносини власності (право власності), об'єктивна сторона – спричинення внаслідок протиправного діяння суспільно небезпечних наслідків у вигляді матеріальної шкоди відносинам власності – вкрадений товар на 2 тис грн., суб'єктивна сторона – прямий умисел, корисливий мотив, якщо цей товар обернув на свою користь або інших осіб.

3. Андрій, обрізаючи гілки свого дерева, які нависли над дахом сусіднього будинку, не втримав одну з обрізаних гілок, чим пошкодив дах цього будинку.

Відповідь: необережне знищення або пошкодження майна (ст.196) утворить злочин, якщо воно спричинило тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей. Об'єкт – відносини власності (право власності), об'єктивна сторона полягає у знищенні або пошкодженні чужого майна (протиправна дія), що заподіяло шкоду у великих розмірах. Суб'єктивна сторона – необережність (злочинна самовпевненість або злочинна недбалість). У даній ситуації навряд чи буде злочин.

Завдання II

Готуючись до участі в олімпіаді з правознавства дев'ятикласники Світлана та Микола аналізували зміст Конституції України та засперечалися стосовно двох питань:

1. Що важливіше: права чи обов'язки?

2. Право на освіту – це право чи обов'язок?

А як вважаєте ви? Дайте вашим ровесникам аргументовані поради.

Завдання III

1. За нижче поданою інформацією визначте складники державного ладу. Свою відповідь обґрунтуйте.

Держава складається з десяти провінцій, кожна з яких має свій законодавчий орган і свій уряд. Державу очолює президент, який обирається парламентом. Уряд формується за підсумками виборів до вищого представницького органу держави, тобто парламентською більшістю. Вибори в державі проходять на альтернативній основі, існує багатопартійна система, має місце належне забезпечення реалізації прав людини, політична влада здійснюється способами і методами, які зумовлені традиційними інститутами, законами, звичаями, що закріпилися у свідомості суспільства, держави та скиби.

Відповідь:

- 1) форма державного устрою – складна держава (федерація)
- 2) форма правління – парламентська республіка (президент обирається парламентом, уряд формується урядом);
- 3) уряд коаліційний – формується за результатами виборів);
- 4) форма державного режиму – демократична (вибори, багатопартійна система);
- 5) держава є правовою – забезпечення реалізації прав людини);
- 6) змішана правова система – політична влада здійснюється способами і методами, які зумовлені традиційними інститутами, законами, звичаями).

2.Розкрийте зміст понять:

надзвичайний стан – особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (ст. 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану»);

воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а

також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»);

юридичний механізм захисту прав людини – це можливості здійснення громадянами певних вчинків щодо захисту власних прав і свобод, зокрема це: захист свого життя і здоров'я, проведення зборів, мітингів, письмові звернення, захист у суді та міжнародних органах;

під поняттям «цінність права» розуміється його спроможність служити метою і засобом задоволення науково обґрунтованих, соціальне справедливих загальнолюдських потреб та інтересів громадян та їх об'єднань. Цінності в праві слід сприймати як шкалу виміру самого права. Цінність у праві – це те сутнісне, що дозволяє праву залишатися самим собою.

Завдання IV

Наведіть відмінні риси наведених нижче понять:

– федерації та унітарної держави.

Відповідь:

територія унітарної держави складається з тією чи іншою мірою самоврядних адміністративних одиниць, які не мають політичної самостійності і виконують вказівки центральної влади. Федеративну державу складають державні утворення з певною політичною самостійністю, а сама федеративна держава виступає як союз цих утворень.

2. На відміну від федерації, в унітарній державі є єдині для всієї країни вищі органи державної влади, єдина правова система, єдина конституція. У федерації в кожному штаті (республіці) може бути своя конституція (чи закон, який визначає структуру вищих органів влади регіону).

3. На відміну від суб'єктів федерації частини унітарної держави не мають ніякого суверенітету і політичної самостійності (підпорядковуються центральній владі).

4. Характерною рисою федеративної держави є Двопалатна структура парламенту, а також наявність двох систем вищої державної влади (поряд із федеральною системою законодавчої, виконавчої і судової є влада (законодавча, виконавча, судова) регіонів суб'єктів федерації).

В унітарній же державі однопалатний парламент, одна система законодавчої, виконавчої і судової влади (яка називається центральною, усі органи влади підпорядковуються їм).

5. У федеративній державі існують дві системи державних податків – федеральна та податкова система суб'єктів федерації, і відповідно формуються два державних бюджети.

В унітарних державах одна система державних податків і один державний бюджет.

6. Суб'єкти федерації мають свої системи законодавства і судових органів. Система законодавства суб'єкта федерації складається з

нормативних правових актів, прийнятих законодавчими та іншими органами даного суб'єкта федерації в межах їх компетенції.

В унітарній державі система законодавства і судова система єдині на всій його території.

– Дієздатність малолітньої особи та дієздатність неповнолітньої особи.

Відповідь:

Фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років (малолітня особа), має право (ст. 31 ЦК України):

1) самостійно вчиняти дрібні побутові правочини.

Правочин вважається дрібним побутовим, якщо він задовольняє побутові потреби особи, відповідає її фізичному, духовному чи соціальному розвитку та стосується предмета, який має невисоку вартість;

2) здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом.

2. Малолітня особа не несе відповідальності за завдану нею шкоду.

Крім правочинів, передбачених ст. 31, фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітня особа) має право:

1) самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами;

2) самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом;

3) бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи;

4) самостійно укласти договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунок).

2. Неповнолітня особа вчиняє інші правочини за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників.

На вчинення неповнолітньою особою правочину щодо транспортних засобів або нерухомого майна повинна бути письмова нотаріально посвідчена згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника і дозвіл органу опіки та піклування.

3. Неповнолітня особа може розпоряджатися грошовими коштами, що внесені повністю або частково іншими особами у фінансову установу на її ім'я, за згодою органу опіки та піклування та батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

Завдання V

Класифікуйте функції держави за їх ознаками у вигляді схеми. Дайте визначення поняттю «функції держави». Охарактеризуйте одну із ознак.

Відповідь: функції держави – це основні напрями діяльності держави, в яких виражається і конкретизується її сутність та соціальне призначення в суспільному житті.

